DOMSTOLENS DOM

den 23 november 1999 *

I de förenade målen C-369/96 och C-376/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG), från Tribunal correctionnel de Huy (Belgien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i de vid den nationella domstolen anhängiga brottmålen mot

Jean-Claude Arblade,

Arblade & Fils SARL, civilrättsligt ansvarigt (C-369/96),

och

Bernard Leloup,

Serge Leloup,

Sofrage SARL, civilrättsligt ansvarigt (C-376/96),

angående tolkningen av artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 60 i EG-fördraget (nu artikel 50 EG i ändrad lydelse),

* Rättegångsspråk: franska.

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena J.C. Moitinho de Almeida, D.A.O. Edward (referent) och R. Schintgen samt domarna J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm och M. Wathelet,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— J.-C. Arblade och Arblade & Fils SARL (C-369/96) och B. och S. Leloup och Sofrage SARL (C-376/96), genom advokaterna D. Ketchedjian och E. Jakhian, Paris respektive Bryssel,

— Belgiens regering (C-369/96 och C-376/96), genom chefsrådgivaren J. Devadder, utrikes-, utrikeshandels- och utvecklingsbiståndsministeriet, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten B. van de Walle de Ghelcke, Bryssel,

— Tysklands regering (C-369/96 och C-376/96), genom E. Röder, Ministerialrat, förbundsekonomiministeriet, och B. Kloke, Oberregierungsrat, samma ministerium, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering (C-369/96 och C-376/96), genom M. Potacs, förbundsutrikesministeriet, i egenskap av ombud,

— Finlands regering (C-369/96), genom lagstiftningsrådet T. Pynnä, utrikesministeriets rättsavdelning, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission (C-369/96 och C-376/96), genom juridiske rådgivaren A. Caeiro och M. Patakia, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 19 maj 1998 av: J.-C. Arblade och Arblade & Fils SARL samt B. och S. Leloup och Sofrage SARL, företrädda av D. Ketchedjian, den belgiska regeringen, företrädd av B. van de Walle de Ghelcke, biträdd av socialinspektören J.-C. Heirman, i egenskap av expert, den tyska regeringen, företrädd av E. Röder, den nederländska regeringen, företrädd av biträdande juridiske rådgivaren J.S. van den Oosterkamp, utrikesministeriet, i egenskap av ombud, den finska regeringen, företrädd av T. Pynnä, Förenade kungarikets regering, företrädd av J.E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, i egenskap av ombud, biträdd av D. Wyatt, QC, och kommissionen, företrädd av A. Caeiro och M. Patakia,

och efter att den 25 juni 1998 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Tribunal correctionnel de Huy har genom två beslut av den 29 oktober 1996, som inkom till domstolen den 25 november 1996 (C-369/96) respektive den 26 november 1996 (C-376/96), i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) ställt två frågor om tolkningen av artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 60 i EG-fördraget (nu artikel 50 EG).

2 Frågorna har uppkommit i två brottmål mot dels Jean-Claude Arblade, i sin egenskap av företagsledare för Arblade & Fils SARL, ett bolag bildat enligt fransk rätt, och Arblade & Fils SARL självt, i sin egenskap av civilrättsligt ansvarigt (nedan tillsammans kallade Arblade) (C-369/96), dels Serge och Bernard Leloup, i deras egenskap av företagsledare för Sofrage SARL, ett bolag bildat enligt fransk rätt, och Sofrage SARL självt, i sin egenskap av civilrättsligt ansvarigt (nedan tillsammans kallade Leloup) (C-376/96), på grund av att de inte har iakttagit ett antal skyldigheter som arbetsgivare har enligt den belgiska lagstiftningen och som har påföljder enligt belgiska lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor.

Den nationella lagstiftningen

3 Skyldigheterna avseende upprättande, förande och förvaring av anställnings- och arbetsrelaterade handlingar, samt avseende minimilön inom byggnadssektorn och

systemen med stämplar för ogynnsamma väderleksförhållanden ["timbres-intempéries"] och för lojalitet ["timbres-fidélité"], samt formerna för tillsyn av att dessa skyldigheter iakttas föreskrivs i följande dokument:

— lag av den 8 april 1965 om införande av arbetsordningar (*Moniteur belge* av den 5 maj 1965),

— lag av den 16 november 1972 om yrkesinspektion (*Moniteur belge* av den 8 december 1972),

— kunglig förordning nr 5 av den 23 oktober 1978 om förande av anställningsrelaterade handlingar (*Moniteur belge* av den 2 december 1978),

— kunglig förordning av den 8 augusti 1980 om förande av anställningsrelaterade handlingar (*Moniteur belge* av den 27 augusti 1980, rättelse i *Moniteur belge* av den 10 och den 16 juni 1981),

— kollektivavtal av den 28 april 1988 (nedan kallat kollektivavtalet av den 28 april 1988) som ingåtts inom den partssammansatta kommittén för

byggnadssektorn beträffande "stämplar för lojalitet" och "stämplar för ogynnsamma väderleksförhållanden" och som har blivit tvingande genom kunglig förordning av den 15 juni 1988 (*Moniteur belge* av den 7 juli 1988, s. 9897),

— kunglig förordning av den 8 mars 1990 om förande av personligt registerkort för arbetstagare (*Moniteur belge* av den 27 mars 1990), och

— kollektivavtal av den 28 mars 1991, som ingåtts inom den partssammansatta kommittén för byggnadssektorn, avseende arbetsvillkor (nedan kallat kollektivavtalet av den 28 mars 1991), som har blivit tvingande genom den kungliga förordningen av den 22 juni 1992 (*Moniteur belge* av den 14 mars 1992, s. 17968).

4 Denna lagstiftning är relevant för den förevarande domen i flera avseenden.

5 För det första förordnas om tillsyn av efterlevnaden av lagstiftningen om förande av anställningsrelaterade handlingar, företagshälsovård, arbetarskydd, arbetsordningar och arbetsförhållanden, säkerhet i arbetet, social trygghet och socialhjälp. Arbetsgivarna är skyldiga att inte hindra denna tillsyn (den kungliga förordningen nr 5 av den 23 oktober 1978 och lagen av den 16 november 1972).

6 För det andra skall ett företag i byggnadssektorn som utför ett arbete i Belgien, oavsett om det är etablerat i denna stat eller inte, betala sina arbetstagare den

minimilön som fastställs i kollektivavtalet av den 28 mars 1991, på grund av att detta kollektivavtal har gjorts tvingande genom kunglig förordning.

7 För det tredje skall ett sådant företag enligt kollektivavtalet av den 28 april 1998, vilket också har gjorts tvingande genom kunglig förordning, för sina arbetstagare betala avgifter för systemen med stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet".

8 I det avseendet skall arbetsgivaren för varje arbetstagare utfärda ett personligt registerkort (artikel 4.3 i den kungliga förordningen nr 5 av den 23 oktober 1978). Detta registerkort skall, oavsett om det är tillfälligt eller ej, innehålla de upplysningar som anges i den kungliga förordningen av den 8 mars 1990. Det skall godkännas av fonds de sécurité d'existence des ouvriers de la construction [fonden för säkrande av byggnadsarbetares utkomst], vilken gör detta enbart om arbetsgivaren bland annat har betalat alla de nödvändiga avgifterna för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" samt 250 BEF för varje registerkort som ingetts.

9 För det fjärde skall arbetsgivaren dels upprätta en arbetsordning som är bindande för honom gentemot hans arbetstagare, dels på var och en av de platser där han sysselsätter arbetstagare förvara en kopia av denna arbetsordning (lagen av den 8 april 1965).

10 För det femte skall arbetsgivaren föra ett personalregister över alla sina arbetstagare (artikel 3.1 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980) som skall innehålla vissa obligatoriska uppgifter (artiklarna 4—7 i nämnda kungliga förordning).

11 Dessutom skall en arbetsgivare som sysselsätter arbetstagare på flera arbetsplatser föra ett "särskilt personalregister" på var och en av dessa platser, utom på

den plats där han för "personalregistret" (artikel 10 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980). Under vissa omständigheter är arbetsgivare som sysselsätter arbetstagare för utförande av byggnadsarbeten befriade från att föra det särskilda registret på arbetsplatserna, under förutsättning att de för varje arbetstagare som är sysselsatt där för en "personlig handling" som innehåller samma uppgifter som sagda register (artikel 11 i nämnda kungliga förordning).

12 Arbetsgivaren skall även för varje arbetstagare upprätta ett personligt konto (artikel 3.2 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980). Denna handling skall innehålla olika obligatoriska upplysningar, i synnerhet avseende arbetstagarens lön (artiklarna 13—21 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980).

13 För det sjätte skall personalregister och personliga konton föras, antingen på en av arbetsplatserna eller på den adress där arbetsgivaren i Belgien är registerad, vid ett organ som har till uppgift att ta ut avgifter för social trygghet, eller slutligen där arbetsgivaren har hemvist eller säte i Belgien eller, om denne inte har sådant hemvist eller säte, där den fysiska person som innehar personalregistret och personliga konton i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist i Belgien. Dessutom skall arbetsgivaren, genom rekommenderat brev, i förväg varsko arbetsmarknadsministeriets distriktsinspektör för yrkesinspektion i det distrikt där dessa handlingar skall föras (artiklarna 8, 9 och 18 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980).

14 Enligt de upplysningar som den belgiska regeringen har framlagt för domstolen under den muntliga förhandlingen, skall en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat och sysselsätter arbetstagare i Belgien, under alla omständigheter utse ett ombud eller en företrädare som innehar handlingarna i fråga, antingen på en av arbetsplatserna eller där den sistnämnde har hemvist i Belgien.

15 För det sjunde skall arbetsgivaren under fem år förvara de anställningsrelaterade handlingar som innehåller personalregister och personliga konton, i original eller

i avskrift, antingen på den adress där han i Belgien är inskriven vid ett organ med ansvar för uttag av avgifter för social trygghet, eller vid sätet för det godkända secrétariat social [en inrättning som ombesörjer olika myndighetsärenden för medborgarnas räkning] för arbetsgivare till vilket han är ansluten eller slutligen där arbetsgivaren har hemvist eller säte i Belgien eller, om denne inte har sådant hemvist eller säte, där den fysiska person som innehar personalregistret och personliga konton i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist i Belgien. Om arbetsgivaren emellertid inte längre sysselsätter arbetstagare i Belgien är han skyldig att förvara dessa handlingar där han har hemvist eller säte i Belgien eller om denne inte har sådant hemvist eller säte, där en fysisk person har hemvist i Belgien. Arbetsgivaren skall i förväg varsko arbetsmarknadsministeriets distriktsinspektör för yrkesinspektion i det distrikt där dessa handlingar skall föras (artiklarna 22—25 i den kungliga förordningen av den 8 augusti 1980).

16 I det avseendet börjar ovannämnda skyldigheter avseende förvaring av anställningsrelaterade handlingar inte gälla förrän när en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat inte längre sysselsätter arbetstagare i Belgien.

17 För det åttonde föreskrivs straffrättsliga påföljder i fall av överträdelse av de nämnda bestämmelserna i artikel 11 i den kungliga förordningen nr 5 av den 23 oktober 1978, i artikel 25.1 i lagen av den 8 april 1965, i artikel 15.2 i lagen av den 16 november 1972, i artiklarna 56 och 57 i lagen av den 5 december 1968 om kollektivavtal och partssammansatta kommittéer samt i artikel 16.1 i lagen av den 7 januari 1958, ändrad genom lagen av den 18 december 1968 om fonds de sécurité d'existence [fonder för säkrande av utkomst].

18 Slutligen är samtliga de rättsliga bestämmelser som reglerar skyddet av arbetstagare lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor i den mening som avses i

artikel 3 första stycket i den belgiska Code Civil, vilka alla som befinner sig inom det belgiska territoriet omfattas av.

Målet vid den nationella domstolen

19 Arblade och Leloup utförde byggnadsarbeten för en siloanläggning för lagring av vitt kristallsocker, med en kapacitet av 40 000 ton, på Sucrerie tirlemontoises område i Wanze i Belgien.

20 Arblade utstationerade därför totalt 17 arbetstagare på denna byggarbetsplats, från den 1 januari till och med den 31 maj 1992 och från den 26 april till och med den 15 oktober 1993. Även Leloup utstationerade 9 arbetstagare där från och med den 1 januari till och med den 31 december 1991, från och med den 1 mars till och med den 31 juli 1992 och från och med den 1 mars till och med den 31 oktober 1993.

21 Vid de kontroller som utfördes på denna byggarbetsplats under år 1993 begärde den belgiska yrkesinspektionen att Arblade och Leloup skulle inge de olika anställningsrelaterade handlingar som föreskrivs enligt den belgiska lagstiftningen.

22 Arblade och Leloup ansåg att de inte var skyldiga att inge de begärda handlingarna. De hävdade därvid dels att de hade anpassat sig till den franska lagstiftningen i dess helhet, dels att de ifrågavarande belgiska lagarna och andra författningarna stred mot artiklarna 59 och 60 i fördraget. I vilket fall som helst ingav Leloup den 2 december 1993 det personalregister som förts i enlighet med bestämmelserna i fransk rätt.

23 Därefter väcktes åtal mot Arblade och Leloup vid Tribunal correctionnel de Huy för att de inte hade iakttagit de ovannämnda skyldigheterna i den belgiska lagstiftningen.

24 Tribunal correctionnel de Huy beslutade, eftersom den ansåg att de två målen krävde en tolkning av gemenskapsrätten, att vilandeförklara målet och att i mål C-369/96 ställa följande frågor till domstolen:

"1) Skall artiklarna 59 och 60 i fördraget tolkas så, att det enligt dessa är förbjudet för en medlemsstat att ålägga ett företag som är etablerat i en annan medlemsstat och som tillfälligt utför arbete i den förstnämnda staten att

a) förvara anställningsrelaterade handlingar (personalregister och personliga konton) där den fysiska person som innehar dessa handlingar i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist,

b) till sina arbetstagare betala minimilön i enlighet med kollektivavtal,

c) föra ett särskilt personalregister,

d) utfärda ett personligt registerkort för varje arbetstagare,

e) utse ett ombud eller en företrädare med uppgift att föra löntagarnas personliga konton, och

f) betala avgifter avseende stämplar för 'ogynnsamma väderleksförhållanden' och för 'lojalitet' beträffande varje arbetstagare,

trots att detta företag redan åläggs skyldigheter som, även om de inte är identiska, åtminstone — med hänsyn till deras syften — är jämförbara med skyldigheterna gentemot samma arbetstagare och för samma verksamhetsperioder i den stat där företaget är etablerat?

2) Kan artiklarna 59 och 60 i EEG-fördraget av den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska gemenskapen medföra att artikel 3 första stycket i Code Civil angående belgisk lagstiftning om polisiära frågor och säkerhetsfrågor inte får tillämpas?"

25 På samma sätt beslutade den hänskjutande domstolen att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till domstolen vad beträffar mål C-376/96:

"1) Skall artiklarna 59 och 60 i fördraget tolkas så, att det enligt dessa är förbjudet för en medlemsstat att ålägga ett företag som är etablerat i en annan medlemsstat och som tillfälligt utför arbete i den förstnämnda staten att

a) utse ett ombud eller en företrädare med uppgift att föra personliga konton för de löntagare som där tillhandahåller tjänster,

b) inte hindra den kontroll som inrättas genom lagstiftningen i denna stat angående handhavande av anställningsrelaterade handlingar,

c) inte hindra den kontroll som utförs enligt lagstiftningen i denna stat angående yrkesinspektion,

d) öppna ett personligt konto för varje arbetstagare,

e) föra ett särskilt personalregister,

f) upprätta en arbetsordning,

g) förvara de anställningsrelaterade handlingarna (personalregister och personliga konton) där den fysiska person som innehar dessa handlingar i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist i Belgien, och

h) utfärda ett personligt registerkort för varje arbetstagare,

trots att detta företag redan åläggs skyldigheter som, även om de inte är identiska, åtminstone — med hänsyn till deras syften — är jämförbara med skyldigheterna gentemot samma arbetstagare och för samma verksamhetsperioder i den stat där företaget är etablerat?

2) Kan artiklarna 59 och 60 i EEG-fördraget av den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska gemenskapen medföra att artikel 3 första stycket i Code Civil angående belgisk lagstiftning om polisiära frågor och säkerhetsfrågor inte får tillämpas?"

26 Domstolens ordförande har den 6 juni 1997 beslutat att de två målen skall förenas vad gäller det muntliga förfarandet och domen.

27 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna, vilka bör behandlas i ett sammanhang, för att få klarhet i om artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, bland annat genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att

— betala sina utstationerade arbetstagare den minimilön som fastställs i det kollektivavtal som i värdstaten är tillämpligt på den utövade verksamheten, för var och en av dem betala arbetsgivaravgifter för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" och för var och en av dem utfärda ett personligt registerkort,

— upprätta en arbetsordning, ett särskilt personalregister och för varje utstationerad arbetstagare ett personligt konto,

— låta föra och förvara de anställningsrelaterade handlingarna (personalregister och personliga konton), för arbetstagare utstationerade i den stat där förmånen mottas, där den fysiska person som innehar personalregistret och personliga konton i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist i sagda värdstat,

när detta företag redan i den medlemsstat där det är etablerat omfattas av skyldigheter som till sitt syfte är jämförbara med de förstnämnda och som avser samma arbetstagare och samma verksamhetsperioder.

Inledande synpunkter

28 Den belgiska regeringen har gjort gällande att artiklarna 59 och 60 i fördraget skall tolkas mot bakgrund av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster (EGT L 18, s. 1), eftersom detta direktiv åskådliggör rättsläget i gemenskapsrätten såvitt gäller tvingande regler för minimiskydd och utgör en kodifiering härav.

29 Bestämmelserna i direktiv 96/71 var emellertid inte i kraft vid tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen. Det strider dock inte mot gemenskapsrätten att den nationella domstolen, i enlighet med en straffrättslig princip i nationell rätt, beaktar de förmånligare bestämmelserna i direktiv 96/71 vid tillämpningen av nationell rätt, även om gemenskapsrätten inte uppställer en sådan skyldighet (dom av den 29 oktober 1998 i mål C-230/97, Awoyemi, REG 1998, s. I-6781, punkt 38).

30 Vad beträffar den andra frågan som ställts i vart och ett av de två målen vad beträffar kvalificeringen i belgisk rätt av de omtvistade bestämmelserna som lagbestämmelser om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, skall detta uttryck förstås så, att det avser nationella bestämmelser vars iakttagande har ansetts så avgörande för skyddet av den politiska, sociala eller ekonomiska ordningen i den berörda medlemsstaten att det stadgas att dessa bestämmelser skall gälla för alla personer som befinner sig inom denna medlemsstats territorium och för alla rättsförhållanden lokaliserade till denna medlemsstat.

31 Att nationella regler tillhör kategorin lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor medför inte att fördragets bestämmelser inte skall iakttas beträffande dessa. I annat fall skulle gemenskapsrättens företräde och enhetliga tillämpning åsidosättas. Enligt gemenskapsrätten kan det tas hänsyn till de skäl som ligger till

grund för en sådan nationell lagstiftning enbart genom att det beviljas ett undantag från de gemenskapsrättsliga friheter som uttryckligen föreskrivs i fördraget och i förekommande fall på grund av de utgör tvingande hänsyn av allmänintresse.

Tolkningsfrågorna

32 Det är ostridigt dels att Arblade och Leloup, som är etablerade i Frankrike, har förflyttat sig i den mening som avses i artiklarna 59 och 60 i fördraget till en annan medlemsstat, i det förevarande fallet Belgien, för att där tillfälligt utöva sin verksamhet, dels att deras verksamhet i den sistnämnda staten inte uteslutande eller huvudsakligen bedrivs i syfte att undgå regler som skulle vara tillämpliga på dem om de vore etablerade i denna stat.

33 Enligt fast rättspraxis innebär artikel 59 i fördraget inte bara att det är nödvändigt att avskaffa all form av diskriminering på grund av nationalitet av ett tjänsteföretag som är etablerat i en annan medlemsstat utan även att det är nödvändigt att avskaffa varje inskränkning — även om den är tillämplig på inhemska tjänsteföretag och tjänsteföretag från andra medlemsstater utan åtskillnad — som innebär att tjänster som tillhandahålls av ett tjänsteföretag som är etablerat i en annan medlemsstat, där detta företag lagligen utför liknande tjänster, förbjuds, hindras eller blir mindre attraktiva (se dom av den 25 juli 1991 i mål C-76/90, Säger, REG 1991, s. I-4221, punkt 12, av den 9 augusti 1994 i mål C-43/93, Vander Elst, REG 1994, s. I-3803, punkt 14, svensk specialutgåva, volym 16, av den 28 mars 1996 i mål C-272/94, Guiot, REG 1996, s. I-1905, punkt 10, av den 12 december 1996 i mål C-3/95, Reisebüro Broede, REG 1996, s. I-6511, punkt 25 och av den 9 juli 1997 i mål C-222/95, Parodi, REG 1997, s. I-3899, punkt 18).

34 Friheten att tillhandahålla tjänster, som är en grundläggande princip i fördraget, kan — även om någon harmonisering inte har genomförts på detta område — endast inskränkas genom regler som rättfärdigas av tvingande hänsyn av allmänintresse och som gäller för alla fysiska eller juridiska personer som utövar verksamhet på värdstatens territorium, i den mån detta intresse inte skyddas genom de regler vilka den person som tillhandahåller tjänster är underkastad i

den medlemsstat där han är etablerad (se bland annat dom av den 17 december 1981 i mål 279/80, Webb, REG 1981, s. 3305, punkt 17, svensk specialutgåva, volym 6, s. 267, av den 26 februari 1991 i mål C-180/89, kommissionen mot Italien, REG 1991, s. I-709, punkt 17, av den 26 februari 1991 i mål C-198/89, kommissionen mot Grekland, REG 1991, s. I-727, punkt 18, domen i det ovannämnda målet Säger, punkt 15, i det ovannämnda målet Vander Elst, punkt 16, och i det ovannämnda målet Guiot, punkt 11).

35 Tillämpningen av en medlemsstats bestämmelser på en person som tillhandahåller tjänster och som är etablerad i en annan medlemsstat skall vara ägnad att säkerställa förverkligandet av det syfte som eftersträvas genom dem och får inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte (se bland annat domen i det ovannämnda målet Säger, punkt 15, dom av den 31 mars 1993 i mål C-19/92, Kraus, REG 1993, s. I-1663, punkt 32, svensk specialutgåva, volym 16, av den 30 november 1995 i mål C-55/94, Gebhard, REG 1995, s. I-4165, punkt 37, och domen i det ovannämnda målet Guiot, punkterna 11 och 13).

36 Skyddet för arbetstagare är ett av de tvingande hänsyn av allmänintresse som domstolen redan har erkänt (se domen i det ovannämnda målet Webb, punkt 19, dom av den 3 februari 1982 i de förenade målen 62/81 och 63/81, Seco och Desquenne & Giral, REG 1982, s. 223, punkt 14, svensk specialutgåva, volym 6, s. 299, och av den 27 mars 1990 i mål C-113/89, Rush Portuguesa, REG 1990, s. I-1417, punkt 18, svensk specialutgåva, volym 10), i synnerhet det sociala skyddet för arbetstagare inom byggnadssektorn (domen i det ovannämnda målet Guiot, punkt 16).

37 Hänsyn av rent administrativ natur kan däremot inte berättiga att en medlemsstat avviker från gemenskapsrättens bestämmelser. Denna princip gäller i ännu högre grad när ifrågavarande avvikelse får till följd att utövandet av en av de grundläggande friheterna i gemenskapen omöjliggörs eller begränsas (se dom av den 26 januari 1999 i mål C-18/95, Terhoeve, REG 1999, s. I-345, punkt 45).

38 Tvingande hänsyn av allmänintresse som rättfärdigar de materiella bestämmelserna i en reglering kan emellertid även rättfärdiga de medel som är nödvändiga för att säkerställa att dessa bestämmelser iakttas (se i det avseendet domen i det ovannämnda målet Rush Portuguesa, punkt 18).

39 Det skall således i tur och ordning undersökas huruvida de krav som ställs i en sådan reglering som är i fråga i målet vid den nationella domstolen innebär inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster och i förekommande fall om tvingande hänsyn av allmänintresse rättfärdigar sådana inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom det aktuella området. Om så är fallet, skall det vidare undersökas om detta intresse redan är tillgodosett genom reglerna i den medlemsstat där den person som tillhandahåller tjänster är etablerad, och om samma resultat inte kan uppnås med mindre ingripande regler (se bland annat domen i det ovannämnda målet Säger, punkt 15, i det ovannämnda målet Kraus, punkt 32, i det ovannämnda målet Gebhard, punkt 37, i det ovannämnda målet Guiot, punkt 13, och i det ovannämnda målet Reisebüro Broede, punkt 28).

40 De olika skyldigheter som nämns i tolkningsfrågorna skall behandlas mot denna bakgrund och i följande ordning:

— betalning av minimilön,

— avgifter för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" samt upprättande av personliga registerkort,

— förande av anställningsrelaterade handlingar, och

— förvaring av anställningsrelaterade handlingar.

Betalning av minimilön

41 Vad beträffar skyldigheten för en arbetsgivare som tillhandahåller tjänster att betala sina utstationerade arbetstagare den minimilön som fastställs i ett kollektivavtal som är tillämpligt i värdstaten på den verksamhet som utövas, erinrar domstolen om att gemenskapsrätten inte hindrar medlemsstaterna att låta sin lagstiftning eller kollektivavtal som ingåtts mellan arbetsmarknadens parter beträffande minimilön gälla alla som innehar ett avlönat arbete, även tillfälligtvis, inom dess territorium, oavsett i vilken stat arbetsgivaren är etablerad samt att det i gemenskapsrätten inte heller finns något förbud för medlemsstaterna att vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att sådana regler efterlevs (domen i det ovannämnda målet Seco och Desquenne & Giral, punkt 14, i det ovannämnda målet Rush Portuguesa, punkt 18, och i det ovannämnda målet Guiot, punkt 12).

42 Av detta följer att bestämmelser i lagstiftning eller kollektivavtal i en medlemsstat, vilka garanterar en minimilön per månad, i princip kan tillämpas på arbetsgivare som utför tjänster i denna stat, oavsett i vilket land de är etablerade.

43 För att det skall vara befogat att åtala en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat och som överträder de nämnda bestämmelserna krävs emellertid att dessa bestämmelser är tillräckligt preciserade och tillgängliga, så att det inte för en sådan arbetsgivare i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att få kännedom om vilka skyldigheter som åligger honom. Det ankommer på den behöriga myndigheten, i det förevarande fallet den belgiska yrkesinspektionen, att när den gör en anmälan till de brottsbeivrande organen på ett otvetydigt sätt ange vilka skyldigheter som arbetsgivaren anklagas för att inte ha uppfyllt.

44 Det ankommer således på den nationella domstolen att mot bakgrund av dessa överväganden undersöka vilka relevanta bestämmelser i dess nationella rätt som kan tillämpas på en arbetsgivare i en annan medlemsstat och, i förekommande fall, vilken minimilön som följer av dessa.

45 I det avseendet anser den belgiska och den österrikiska regeringen att de förmåner som arbetstagarna tillförsäkras, genom de system med stämplar för "lojalitet" och för "ogynnsamma väderleksförhållanden" som föreskrivs i kollektivavtalet av den 28 april 1988, utgör en del av den årliga minimiinkomsten för byggnadsarbetare i den mening som avses i den belgiska lagstiftningen.

46 Det framgår emellertid av handlingarna i målet dels att enbart Arblade har stämts för att inte ha betalat sina arbetstagare den minimilön som föreskrivs i kollektivavtalet av den 28 mars 1991, dels att det i artikel 4.1 i kollektivavtalet av den 28 april 1988 fastställs en avgift för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" på grundval av 100 procent av arbetarens bruttolön. Eftersom det belopp som skall betalas för systemen med stämplar för "lojalitet" och för "ogynnsamma väderleksförhållanden" beräknas på grundval av bruttominimilönen, kan det inte utgöra en integrerad del av denna.

47 Det förefaller under dessa förhållanden vara uteslutet, vilket det ankommer på den nationella domstolen att bekräfta, att de förmåner som tillförsäkras arbetstagarna genom systemen med stämplar för "lojalitet" och för "ogynnsamma väderleksförhållanden" skall beaktas vid fastställandet av den minimilön som Arblade har anklagats för att inte ha tillämpat.

Avgifterna för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" samt upprättande av personliga registerkort

48 Vad beträffar skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter till de belgiska systemen med stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" framgår det av beslutet om hänskjutande, och bland annat av lydelsen av den första tolkningsfrågan, i vart och ett av de två målen att Arblade och Leloup redan i etableringsstaten omfattas av skyldigheter som, även om de inte är

identiska, åtminstone — med hänsyn till deras syften — är jämförbara med de förstnämnda skyldigheterna och avser samma arbetstagare och samma tidsperioder.

49 Den belgiska regeringen hävdar att den hänskjutande domstolen inte har fastslagit att det föreligger sådana skyldigheter i etableringsstaten. Domstolen har emellertid att utgå från den hänskjutande domstolens uppfattning att tjänsteföretaget redan i den medlemsstat där det är etablerat omfattas av skyldigheter som är jämförbara med de ovannämnda med hänsyn till deras syfte.

50 Nationella bestämmelser som förpliktar en arbetsgivare, som handlar i egenskap av en person som tillhandahåller tjänster i den mening som avses i fördraget, att betala arbetsgivaravgifter till en fond i värdstaten, utöver de avgifter som han redan har betalat till en fond i den medlemsstat där han är etablerad, utgör en begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster. En sådan skyldighet medför nämligen ytterligare utgifter och administrativa och ekonomiska bördor för företag etablerade i en annan medlemsstat, vilket medför att dessa inte befinner sig i samma konkurrensläge som arbetsgivare etablerade i värdstaten.

51 Det skall dock medges att det sociala skyddet för arbetstagare inom byggnadssektorn, på grund av de särskilda villkoren inom denna sektor, är av ett sådant allmänt intresse att det kan utgöra en tvingande hänsyn som gör det befogat att ålägga en arbetsgivare, som är etablerad i en annan medlemsstat och som utför tjänster i värdmedlemsstaten, skyldigheter som kan utgöra inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster. Detta är emellertid inte fallet om den ifrågavarande arbetsgivarens anställda tillfälligt utför arbeten i värdstaten och åtnjuter samma eller i väsentliga delar jämförbart skydd genom de skyldigheter som arbetsgivaren redan omfattas av i den medlemsstat där han är etablerad (se i det avseendet domen i det ovannämnda målet Guiot, punkterna 16 och 17).

52 En skyldighet för den som tillhandahåller tjänster att betala arbetsgivaravgifter till en fond i värdstaten kan dessutom inte vara berättigad om dessa avgifter inte ger arbetstagarna i fråga rätt till några sociala förmåner (se domen i det ovannämnda målet Seco och Desquenne & Giral, punkt 15).

53 Det ankommer således på den nationella domstolen att kontrollera dels om de avgifter som krävs i värdstaten ger arbetstagarna i fråga rätt till en social förmån, dels om arbetstagarna i etableringsstaten, på grund av de arbetsgivaravgifter som redan har betalats av arbetsgivaren i denna stat, åtnjuter ett skydd som i huvudsak är jämförbart med det som föreskrivs i bestämmelserna i den medlemsstat där tjänsterna tillhandahålls.

54 Det är enbart om arbetsgivaravgifterna till fonden i värdstaten tillförsäkrar arbetstagarna en förmån som kan ge dem ett verkligt tilläggsskydd som de inte åtnjuter i annat fall som det kan vara berättigat att kräva betalning av sådana, och detta enbart i fall där dessa avgifter skulle utkrävas av alla personer som tillhandahåller tjänster som är verksamma på det nationella territoriet inom sektorn i fråga.

55 Vad slutligen beträffar den skyldighet som föreskrivs i den belgiska lagstiftningen att utfärda ett personligt registerkort för varje arbetstagare, förefaller det som om denna skyldighet är oupplösligt förbunden med den skyldighet att betala avgifter för stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" som föreskrivs i kollektivavtalet av den 28 april 1988. Om företaget redan omfattas av skyldigheter som i huvudsak — med hänsyn till deras syfte — är jämförbara med dem som föreskrivs i systemen med stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet", gentemot samma arbetstagare och för samma verksamhetsperioder i den medlemsstat där företaget är etablerat, är detta företag enbart förpliktigat att till de utstationerade arbetstagarna utfärda handlingar som är likvärdiga med dem det är skyldigt att utfärda med stöd av etableringsstatens lagstiftning. I fall där det i den sistnämnda statens system inte föreskrivs

utfärdande av handlingar för löntagarna, är ovannämnda företag enbart skyldigt att inför myndigheterna i värdstaten visa att det har erlagt de avgifter som krävs enligt bestämmelserna i etableringsstaten, genom att inge de handlingar som föreskrivs i detta syfte i de ovannämnda bestämmelserna.

Skyldigheten att föra anställnings- och arbetsrelaterade handlingar

56 Vad beträffar skyldigheten att upprätta en arbetsordning och att föra ett särskilt personalregister och ett personligt konto för varje utstationerad arbetstagare framgår det även av beslutet om hänskjutande, och bland annat av den första tolkningsfrågans lydelse i vardera av de två målen, att Arblade och Leloup redan i den medlemsstat där de är etablerade omfattas av skyldigheter vilka, även om de inte är identiska, åtminstone — med hänsyn till deras syften — är jämförbara med dessa skyldigheter och avser samma arbetstagare och samma tidsperioder.

57 Såsom har påpekats i punkt 49 i förevarande dom och trots den belgiska regeringens invändningar har domstolen att utgå från de omständigheter som den hänskjutande domstolen har angett.

58 En sådan skyldighet som föreskrivs i den belgiska lagstiftningen att upprätta och att föra vissa ytterligare handlingar i värdstaten medför nämligen ytterligare utgifter och administrativa och ekonomiska bördor för företag etablerade i en annan medlemsstat, vilket medför att dessa företag inte befinner sig i samma konkurrensläge som arbetsgivare etablerade i värdstaten.

59 Den omständigheten att det föreskrivs en sådan skyldighet utgör således en begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster i den mening som avses i artikel 59 i fördraget.

60 En sådan begränsning kan vara berättigad enbart om den är nödvändig för att verkningsfullt och i lämpliga former skydda det tvingande hänsyn av allmänintresse som det sociala skyddet av arbetstagare utgör.

61 Ett verksamt skydd för arbetstagare inom byggnadssektorn, bland annat såvitt avser säkerhet och hälsa samt inom arbetstidsområdet, kan kräva att vissa handlingar hålls till förfogande på byggarbetsplatsen eller åtminstone på en åtkomlig och klart angiven plats i värdstaten för de myndigheter som i denna stat har ansvar för att utföra kontroller, i avsaknad av ett sådant organiserat system för samarbete eller informationsutbyte mellan medlemsstaterna som föreskrivs i artikel 4 i direktiv 96/71.

62 I avsaknad av ett sådant organiserat system för samarbete eller informationsutbyte som nämns i föregående punkt kan dessutom skyldigheten att upprätta och att på byggarbetsplatsen eller åtminstone på en åtkomlig och klart angiven plats inom värdstaten förvara vissa handlingar som krävs enligt denna stats bestämmelser utgöra den enda lämpliga kontrollåtgärden med avseende på det syfte som eftersträvas genom de ovannämnda bestämmelserna.

63 De upplysningar som krävs enligt bestämmelserna i etableringsstaten respektive i värdstaten vad beträffar bland annat arbetsgivaren, arbetstagaren, arbetsvillkoren och lönen kan nämligen vara så olika att de kontroller som krävs enligt bestämmelserna i värdstaten inte kan utföras på grundval av de handlingar som förs i enlighet med bestämmelserna i etableringsstaten.

64 Däremot kan enbart den omständigheten att det föreligger vissa skillnader i form eller innehåll inte motivera att det krävs två uppsättningar av handlingar, av vilka den ena överensstämmer med bestämmelserna i etableringsstaten och den andra med bestämmelserna i värdstaten, om de upplysningar som framgår av de

handlingar som krävs enligt bestämmelserna i etableringsstaten sammantagna är tillräckliga för att möjliggöra de nödvändiga kontrollerna i värdstaten.

65 Det är således viktigt att myndigheterna och i förekommande fall domstolarna i värdstaten, innan de kräver att det upprättas och förs anställnings- eller arbetsrelaterade handlingar i denna stat i enlighet med dess egna bestämmelser, fortlöpande kontrollerar om det sociala skyddet av arbetstagare som kan berättiga dessa krav tillgodoses i tillräcklig grad genom att handlingar som förs i etableringsstaten eller kopia av dem företes inom en rimlig frist eller — om detta inte är möjligt — att dessa handlingar hålls till förfogande på byggarbetsplatsen eller på en åtkomlig och klart angiven plats inom värdstaten.

66 När myndigheterna eller domstolarna i värdstaten, såsom är fallet med den hänskjutande domstolen i de två målen, konstaterar att arbetsgivaren, vad beträffar förande av anställnings- eller arbetsrelaterade handlingar, såsom en arbetsordning, ett personalregister och för varje utstationerad arbetstagare ett personligt konto, i den stat där han är etablerad, omfattas av jämförbara skyldigheter, med hänsyn till deras syfte, avseende samma arbetstagare och samma verksamhetsperioder, skall det anses vara tillräckligt att arbetsgivaren företer anställnings- och arbetsrelaterade handlingar som förs i enlighet med etableringsstatens bestämmelser för att tillgodose det sociala skyddet av arbetstagare. Det kan således inte krävas att denne arbetsgivare upprättar handlingar i enlighet med bestämmelserna i värdstaten.

67 Vid en sådan kontroll som den som nämns i punkt 65 i förevarande dom skall det tas hänsyn till gemenskapsdirektiven om koordination eller minimiharmonisering av de upplysningar som är nödvändiga för skyddet av arbetstagare.

68 Enligt andra övervägandet till rådets direktiv 91/533/EEG av den 14 oktober 1991 om arbetsgivares skyldighet att upplysa arbetstagarna om de regler som är

tillämpliga på anställningsavtalet eller anställningsförhållandet (EGT L 288, s. 32; svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 97) syftar detta direktiv till att ge arbetstagare bättre skydd mot kränkning av deras rättigheter och att skapa större öppenhet på arbetsmarknaden. I detta direktiv uppräknas vissa väsentliga drag i anställningsavtalet eller anställningsförhållandet, däribland i förekommande fall sådana som blivit nödvändiga på grund av en förflyttning till ett annat land, vilka arbetsgivaren är skyldig att underrätta arbetstagaren om. Enligt artikel 7 i direktivet påverkar detta inte medlemsstaternas rätt att tillämpa eller utfärda lagar eller andra författningar som är gynnsammare för arbetstagare eller att främja eller tillåta avtal som är gynnsammare för arbetstagare.

69 Vidare stadgas i artikel 10 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (EGT L 183, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 146) att arbetstagarna skall få viss information om arbetsmiljörisker.

70 Vid denna kontroll kan de nationella myndigheterna i värdstaten dessutom alltid begära att den som tillhandahåller tjänster ger dem de upplysningar han har tillgång till avseende de skyldigheter som han omfattas av i den medlemsstat där han är etablerad, om de inte själva har tillgång till dessa upplysningar.

Formerna för förande och förvaring av anställningsrelaterade handlingar

71 Bestämmelserna i belgisk rätt avseende formerna för hur en arbetsgivare etablerad i en annan medlemsstat skall föra och förvara handlingar kan indelas i tre delar. För det första krävs att anställningsrelaterade handlingar förs när arbetsgivaren sysselsätter arbetstagare i Belgien, antingen på en av arbets-

platserna eller där den fysiska person som innehar personalregister och personliga konton i egenskap av ombud eller företrädare för arbetsgivaren har hemvist i Belgien.

72 För det andra skall, när arbetsgivaren inte längre sysselsätter arbetstagare i Belgien, de anställningsrelaterade handlingarna, i original eller avskrift, under fem års tid förvaras där ovannämnda ombud eller företrädare har hemvist i Belgien.

73 Slutligen fordras att de nationella myndigheterna i förväg underrättas om vem som är ombud eller företrädare och om att han har utsetts att föra eller förvara handlingarna.

74 Av de skäl som redan har angetts i punkterna 61—63 i förevarande dom kan kraven på en verkningsfull kontroll av myndigheterna i värdstaten berättiga att en arbetsgivare etablerad i en annan medlemsstat som tillhandahåller tjänster i värdstaten är skyldig att hålla vissa handlingar till de nämnda myndigheternas förfogande på byggarbetsplatsen eller åtminstone på en åtkomlig och klart angiven plats i värdstaten.

75 Det ankommer på den nationella domstolen att, med beaktande av proportionalitetsprincipen, undersöka vilka handlingar som skall vara föremål för denna skyldighet.

76 Vad beträffar en skyldighet att hålla vissa handlingar till förfogande och förvara dem där en fysisk person som är bosatt i värdstaten, som innehar dem i egenskap av ombud eller företrädare för den arbetsgivare som har utsett honom, har

hemvist, även efter att arbetsgivaren har upphört att sysselsätta arbetstagare i denna stat, såsom i det förevarande fallet, är det för att berättiga en sådan begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster inte tillräckligt att hänvisa till att myndigheterna i värdstaten i allmänhet lättare kan fullgöra sina uppgifter om de på plats har tillgång till alla för tillsynen nödvändiga handlingar. Därutöver krävs att dessa myndigheter inte på ett effektivt sätt kan utföra sina tillsynsuppgifter om inte företaget har ett ombud eller en företrädare som förvarar de nämnda handlingarna i den nämnda medlemsstaten (se i detta avseende dom av den 4 december 1986 i mål 205/84, kommissionen mot Tyskland, REG 1986, s. 3755, punkt 54; svensk specialutgåva, volym 8, s. 745).

77 Vad närmare bestämt beträffar skyldigheterna att förvara de anställningsrelaterade handlingarna i värdstaten under fem år, och att förvara dem där en fysisk person har hemvist, varvid juridiska personer utesluts, kan sådana krav under inga omständigheter anses vara berättigade.

78 Kontrollen av att bestämmelser knutna till det sociala skyddet för arbetstagare inom byggnadssektorn iakttas kan nämligen säkerställas genom mindre ingripande åtgärder. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 88 i sitt förslag till avgörande kan, när en arbetsgivare som är etablerad i en annan medlemsstat inte längre sysselsätter arbetstagare i Belgien, de anställningsrelaterade handlingar, såsom personalregister och personliga konton eller likvärdiga handlingar, som företaget är skyldigt att utfärda i enlighet med etableringsstatens lagstiftning eller kopia av dessa handlingar sändas till de nationella myndigheterna, vilka kan kontrollera dem och i förekommande fall behålla dem.

79 Domstolen vill för övrigt understryka att det organiserade system för samarbete eller informationsutbyte mellan medlemsstaterna som föreskrivs i artikel 4 i

direktiv 96/71 snart kommer att göra det överflödigt att förvara handlingar i värdstaten efter att arbetsgivaren har upphört att sysselsätta arbetstagare där.

80 De ställda frågorna skall således besvaras på följande sätt:

1) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att betala sina utstationerade arbetstagare den minimilön som fastställs i det kollektivavtal som är tillämpligt i den förstnämnda medlemsstaten, under förutsättning att bestämmelserna i fråga är tillräckligt preciserade och tillgängliga, så att det inte för en sådan arbetsgivare i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att få kännedom om vilka skyldigheter han skall uppfylla.

2) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att för varje utstationerad arbetstagare betala arbetsgivaravgifter för sådana system som de belgiska systemen med stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" och för var och en av dem utfärda ett personligt registerkort, när detta företag redan omfattas av skyldigheter som i huvudsak är jämförbara med hänsyn till deras syfte att tillvarata arbetstagarnas intressen, gentemot samma arbetstagare och för samma verksamhetsperioder i den stat där företaget är etablerat.

3) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att upprätta anställnings- eller arbetsrelaterade handlingar, såsom en arbetsordning, ett personalregister samt ett personligt konto

för varje utstationerad arbetstagare, i den form som krävs enligt bestämmelserna i den förstnämnda staten, när det sociala skyddet för arbetstagare som kan berättiga dessa krav redan säkerställs genom att anställnings- och arbetsrelaterade handlingar som förs av det nämnda företaget i enlighet med etableringsstatens bestämmelser företes.

Detta är fallet när företaget avseende förande av anställnings- och arbetsrelaterade handlingar i den stat där det är etablerat redan omfattas av skyldigheter vilka, med hänsyn till deras syfte att tillvarata arbetstagarnas intressen, är jämförbara med bestämmelserna i värdstaten, och avser samma arbetstagare och samma verksamhetsperioder.

4) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att under den period då verksamhet pågår i den förstnämnda staten på byggarbetsplatsen eller åtminstone på en åtkomlig och klart angiven plats inom värdstaten hålla anställnings- och arbetsrelaterade handlingar till förfogande, eftersom denna åtgärd är nödvändig för att möjliggöra en verkningsfull kontroll av att dess bestämmelser iakttas, vilken berättigas av det sociala skyddet av arbetstagare.

5) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att under fem år efter att företaget har upphört att sysselsätta arbetstagare i den förstnämnda medlemsstaten förvara sådana anställningsrelaterade handlingar som personalregister och personliga konton där en fysisk person som innehar dessa handlingar i egenskap av ombud eller företrädare har hemvist i den nämnda medlemsstaten.

Rättegångskostnader

81 De kostnader som har förorsakats den belgiska, den tyska, den nederländska, den österrikiska, den finska och den brittiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom två beslut av den 29 oktober 1996 ställts av Tribunal correctionnel de Huy — följande dom:

1) **Artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse) och artikel 60 i EG-fördraget (nu artikel 50 EG) utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att betala sina utstationerade arbetstagare den minimilön som fastställs i det kollektivavtal som är tillämpligt i den**

förstnämnda medlemsstaten, under förutsättning att bestämmelserna i fråga är tillräckligt preciserade och tillgängliga, så att det inte för en sådan arbetsgivare i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att få kännedom om vilka skyldigheter han skall uppfylla.

2) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att för varje utstationerad arbetstagare betala arbetsgivaravgifter för sådana system som de belgiska systemen med stämplar för "ogynnsamma väderleksförhållanden" och för "lojalitet" och för var och en av arbetstagarna utfärda ett personligt registerkort, när detta företag redan i den stat där företaget är etablerat omfattas av skyldigheter som i huvudsak är jämförbara de förstnämnda med hänsyn till deras syfte att tillvarata arbetstagarnas intressen, och avser samma arbetstagare och samma verksamhetsperioder.

3) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att upprätta anställningsrelaterade handlingar eller arbetshandlingar, såsom en arbetsordning, ett personalregister samt ett personligt konto för varje utstationerad arbetstagare, i den form som krävs enligt bestämmelserna i den förstnämnda staten, när det sociala skyddet för arbetstagare som kan berättiga dessa krav redan säkerställs genom att anställnings- och arbetsrelaterade handlingar som förs av det nämnda företaget i enlighet med etableringsstatens bestämmelser företes.

Detta är fallet när företaget avseende förande av anställnings- och arbetsrelaterade handlingar i den stat där det är etablerat redan omfattas av skyldigheter vilka, med hänsyn till deras syfte att tillvarata arbetstagarnas intressen, är jämförbara med bestämmelserna i värdstaten, gentemot samma arbetstagare och för samma verksamhetsperioder.

4) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att under den period då verksamhet pågår i den förstnämnda staten på byggarbetsplatsen eller åtminstone på en åtkomlig och klart angiven plats inom värdstaten hålla anställnings- och arbetsrelaterade handlingar till förfogande, eftersom denna åtgärd är nödvändig för att möjliggöra en verkningsfull kontroll av att dess bestämmelser iakttas, vilken berättigas av det sociala skyddet av arbetstagare.

5) Artiklarna 59 och 60 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat, även genom lagar om polisiära frågor och säkerhetsfrågor, ålägger ett företag etablerat i en annan medlemsstat, vilket tillfälligt utför arbeten i den förstnämnda staten, att under fem år efter att företaget har upphört att sysselsätta arbetstagare i den förstnämnda medlemsstaten förvara sådana anställningsrelaterade handlingar som personalregister och personliga konton där en fysisk person som innehar dessa handlingar i egenskap av ombud eller företrädare har hemvist i den nämnda medlemsstaten.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida

Edward Schintgen Puissochet

Hirsch Jann Ragnemalm Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 23 november 1999.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare Ordförande